

Válogatás

Az MTA Kémiai Tudományok Osztálya által kiválasztott három publikáció közül az elsőben a szerzők a génmutáció okozta melanóma kezelésére szolgáló terápiára kialakult rezisztencia hátterét vizsgálták. A második közlemény szerzői az olefines kötés(ek) pontos geometriai szabályozásával oxetán-alapú platformot fejlesztettek ki. A harmadik publikációban a szerzők egy a SARS-CoV-2 fertőzés időbeni terjedésének dinamikáját tanulmányozták egy új, általuk kifejlesztett kalciumszenzor segítségével.

Perczel András

az MTA rendes tagja, osztályelnök

A transzszulfurációs út átprogramozása hajtja a melanóma BRAF-V600E célzott terápiával szembeni rezisztenciáját

Cell Metabolism, 2025

[https://www.cell.com/cell-metabolism/abstract/S1550-4131\(25\)00021-X](https://www.cell.com/cell-metabolism/abstract/S1550-4131(25)00021-X)

Klaudia Borbényi-Galambos,^{1,2} Katalin Erdélyi,¹ Tamás Ditrói,¹ Eszter Petra Jurányi,^{1,3} Noémi Szántó,¹ Réka Szatmári,^{1,2,4} Ágnes Czíkora,¹ Edward E. Schmidt,^{5,6} Dorottya Garai,^{1,2} Mihály Cserapes,⁷ Gabriella Liszkay,⁸ Erika Tóth,⁹ József Tóvári,⁷ Péter Nagy^{1,4,5,10}

¹Department of Molecular Immunology and Toxicology and the National Tumor Biology Laboratory, National Institute of Oncology, Budapest, Hungary

²Kálmán Laki Doctoral School, University of Debrecen, Debrecen, Hungary

³Semmelweis University Doctoral School, Semmelweis University, Budapest, Hungary

⁴Chemistry Coordinating Institute, University of Debrecen, Debrecen, Hungary

⁵Department of Anatomy and Histology, HUN-REN-UVMB Laboratory of Redox Biology, University of Veterinary Medicine, Budapest, Hungary

⁶Department of Microbiology and Cell Biology, Montana State University, Bozeman, Montana, United States of America

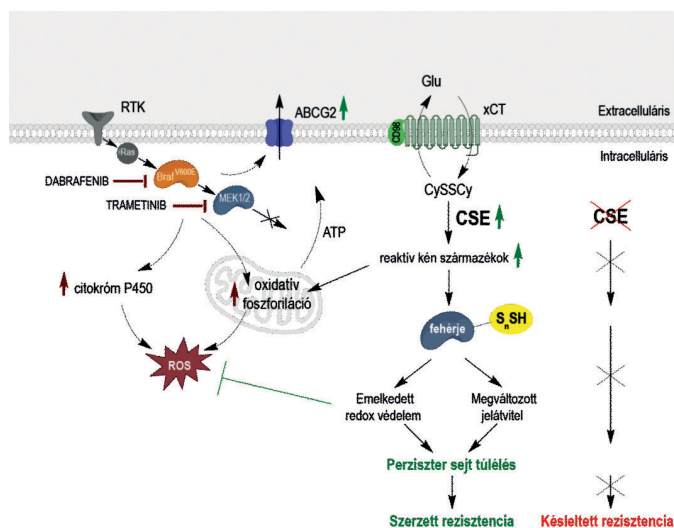
⁷Department of Experimental Pharmacology and the National Tumor Biology Laboratory, National Institute of Oncology, Budapest, Hungary

⁸Department of Dermatology and the National Tumor Biology Laboratory, National Institute of Oncology, Budapest, Hungary

⁹Department of Surgical and Molecular Pathology and the National Tumor Biology Laboratory, National Institute of Oncology, Budapest, Hungary

¹⁰National Drug Discovery and Development Laboratory, Budapest, Hungary

A BRAF-V600E mutációt hordozó bőrmelanómás betegek kezelésére hatékonyan bizonyult a BRAF- és MEK-inhibitorterápia, azonban a rezisztencia kialakulása a legtöbb esetben elkerülhetetlen. A szerzőknek sikerült feltárniuk a rezisztencia hátterében álló komplex anyagcsere-változásokat és új gyógyszerjelölt-molekulát azonosítottak. Eredményeik alapján a MAPK-út vonal gátlását a CSE fehérje gátlásával kiegészítve a jelenleg elérhető terápiák nyújtotta progressziómentes túlélés növelhető.

Oxetánokban rejlő potenciál: moduláris szintetikus platform aciklikus oligoizoprenoidok és terpenoidok hatékony előállítására

Angewandte Chemie International Edition, 2025

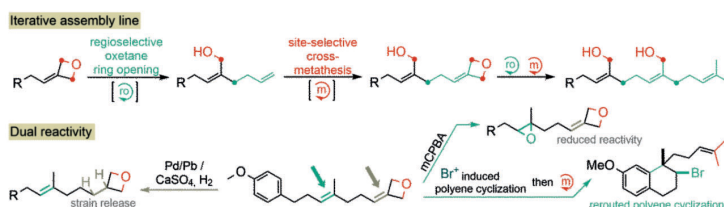
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/anie.202416441>

Krisztián Albitz,^{1,2} Sára Tóth,¹ Dániel Csókás,¹ Tibor Soós¹

¹Institute of Organic Chemistry, Research Centre for Natural Sciences, Magyar tudósok körútja 2, Budapest, Hungary

²Hevesy György PhD School of Chemistry, Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary

A terpének szintézise polienciklizáció útján, akár biomimetikus, akár enzimatiskus módon, a modern szintetikus kémia élvonalát képviseli. Ezen törekvések sikere azonban a megfelelő aciklikus polién kiindulási anyagok elérhetőségéhez kötöttek. Munkánkban egy olyan oxetán-alapú platformról számolunk be (Angewandte Chemie, Hot Paper), amely lehetővé teszi oxigéneztet poliolefinnek moduláris felépítését precíz konfigurációs kontrollal. Ez az iteratív „lábtól fejig” módszer kihasználja a terminális olefinnek

helyszelektív kereszt-metatózist egy alkilidén-oxetán rész kialakításához és az alkenil-oxetánok regio szelektív gyűrnyitását a lánchosszabítás érdekében.

Kétfotonos aktív kalciumszenzor fejlesztése és alkalmazás SARS-CoV-2 fertőzés in vitro monitorozására

Cellular & Molecular Biology Letters, 2024

<https://cmbl.biomedcentral.com/articles/10.1186/s11658-024-00619-0>

Domokos Máthé,^{1,2,3} Gergely Szalay,^{4,5} Levente Cseri,^{5,6} Zoltán Kis,⁷ Bernadett Pályi,⁷ Gábor Földes,^{8,9} Noémi Kovács,² Anna Fülöp,⁶ Áron Szepesi,^{4,5} Polett Hajdrik,¹ Attila Csomos,⁶ Ákos Zsembery,¹⁰ Kristóf Kádár,¹⁰ Gergely Katona,¹¹ Zoltán Muksi,^{5,6,12} Balázs József Rózsa,^{4,5,11} Ervin Kovács^{11,13}

¹Department of Biophysics and Radiation Biology, Semmelweis University, Budapest, Hungary

²In Vivo Imaging Advanced Core Facility, Hungarian Centre of Excellence for Molecular Medicine, Budapest, Hungary

³HUN-REN Physical Virology Research Group, Semmelweis University, Budapest, Hungary

⁴Laboratory of 3D Functional Network and Dendritic Imaging, HUN-REN Institute of Experimental Medicine, Budapest, Hungary

⁵BrainVisionCenter, Budapest, Hungary

⁶Femtonics Ltd., Budapest, Hungary

⁷National Center for Public Health, Budapest, Hungary

⁸National Heart and Lung Institute, Imperial College London, London, UK

⁹Heart and Vascular Center, Semmelweis University, Budapest, Hungary

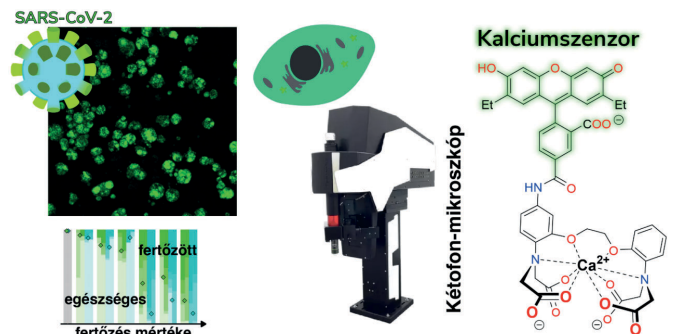
¹⁰Department of Oral Biology, Faculty of Dentistry, Semmelweis University, Budapest, Hungary

¹¹Two-Photon Measurement Technology Group, The Faculty of Information Technology, Pázmány Péter Catholic University, Budapest, Hungary

¹²Institute of Chemistry, Faculty of Materials Science and Engineering, University of Miskolc, Hungary

¹³Institute of Materials and Environmental Chemistry, HUN-REN Research Centre for Natural Sciences, Budapest, Hungary

Bár a koronavírus terjedését az elmúlt években széles körben tanulmányozták, a megfelelő kísérleti eszközök hiánya miatt még mindig keveset tudunk a SARS-CoV-2 fertőzés sejtek közötti vagy sejteken belüli időbeni terjedésének dinamikájáról. Kutatásaink során egy új kalciumszenzort fejlesztettünk ki, amelyet megfelelő sejtes festési technikában alkalmaztunk, így a szenzorvegyület kétfoton-technika segítségével a fertőzésekárosodás sejtszintű

elemzésére, azonosítására használtunk sikeresen. A módszer sejtéletképességi tesztként is működik, és értékes információkat szolgáltat arról, hogy a kalciumszintet és a sejten belüli nyugalmi kalciumeloszlást hogyan zavarja meg a vírus. A módszer lehetővé teszi a fertőzés dinamikájának alaposabb tanulmányozását is. Ez az újszerű megközelítés megkönnyíti a fertőzés lefolyásának részletes vizsgálatát, valamint a vírusvariánsok és a vírussterhelés által okozott hatások számszerűsítését.

A 2025-ös Irinyi-verseny döntője Debrecenben

2025. április 25. és 27. között a Debreceni Egyetemen rendezték meg az 57. Irinyi János Országos Középiskolai Kémiaverseny harmadik fordulóját, amelyen összesen 213 középiskolás diák vett részt a 9. és 10. évfolyamokról. A Magyar Kémikusok Egyesülete által gondozott verseny hagyománya, hogy döntője közösségi esemény, amelynek helyszíne nem Budapest, s rajta a diákokon kívül felkészítő tanáraik is nagy számban részt vesznek. A Debreceni Egyetem 2019-től kapta meg öt évre rendezés jogát. A Covid-járvány miatt azonban 2020-ban és 2021-ben nem lehetett személyes részvétellel megszervezni a rendezvényt, így a 2025-ös döntő volt az ötödik, egyben utolsó Debrecenben. A következő, 58. versenydöntő házigazdája 2026. április 10. és 12. között a Pécsi Tudományegyetem lesz. Ezért az idejű rendezvény zárómozzanataként a verseny zászlóját Várnagy Katalintól, a Debreceni Egyetem Kémiai Intézetének igazgatójától Lente Gábor, a Pécsi Tudományegyetem Kémiai Intézetének megbízott igazgatója vette át. A debreceni szervezők áldozatos munkáját a résztvevők hosszan tartó tapssal, felállva köszönték meg.

